

Capitolul I

PRELIMINARII

Importanța cercetării operelor Ioanei Postelnicu

Opera Ioanei Postelnicu face parte din literatura neomologată de critica literară. Studiată superficial și nu în profunzimile ei, literatura Ioanei Postelnicu prezintă la o analiză minuțioasă o valoare inestimabilă pentru patrimoniul nostru literar. De ce consider importantă cercetarea operei acestei scriitoare? Deoarece cercetarea unei asemenea literaturi se impune cu atât mai mult cu cât ea aduce în prim – plan însemnate mărturii ce permit cunoașterea unor evenimente sociale dar și istorice marcante. Fiind vorba despre o scriitoare, ceea ce am urmărit în acest studiu nu este o supraapreciere a prozei feminine marginalizate ori o tentativă de transformare în apărător al autorilor neomologați de critica literară ci o recunoaștere binemeritată a existenței sale prețioase în peisajul literar românesc. În acest sens, am considerat că a mă rezuma doar la parcurgerea și interpretarea proprie a cărților scriitoarei nu ar fi de ajuns. Am văzut așadar imperios necesară și o „documentare de teren” pentru o mai bună înțelegere a resorturilor ce au stat la baza scrierii anumitor opere. Recurența în opera scriitoarei a anumitor personaje, a unor pasaje descriptive cu intenționalitate estetică au determinat o încercare de a „reitera” drumul parcurs de scriitoare pentru care literatura a reprezentat un tot existențial.

Lucrarea de față nu are totuși ca finalitate cercetarea exhaustivă a literaturii Ioanei Postelnicu. Ar fi de altfel un demers cu o reușită prea puțin probabilă având în vedere surpriza descoperirii unui manuscris pe care scriitoare nu a mai apucat să îl publice. Căci, într-adevăr, Ioana Postelnicu nu s-a dezmințit nici măcar în ultimele sale zile de viață. A continuat să scrie având convingerea că propriul sfârșit va fi un început al vieții prin literatură. O așa moștenire culturală „cu frânturi de suflet” consider că este cu atât mai prețioasă. Cu atât mai mult își merită recunoașterea în literatura română. Ar fi o pierdere semnificativă pentru cultura noastră națională dacă am permite ca timpul să învâluie în praful uitării literatura Ioanei Postelnicu.

Direcția de cercetare a prezentei lucrări este așadar una de analiză a operei acestei scriitoare nevalorificată corespunzător. Lucrarea își propune deci, să

evidențieze acele valențe ce indică faptul că avem de-a face cu un veritabil talent, cu o formă de cunoaștere solidă ce își are izvorul în propriile trăiri ale vremurilor dominate de frământări politice și sociale dar și în deschiderea cu care se raporta la viitor. Cărțile Ioanei Postelnicu reprezintă repere ale începuturilor literare feminine ce merită readuse în actualitate și nu uitate printre rafturi prăfuite.

Având în vedere că scriitoarea discuta în operele sale subiecte îndrăznețe considerate de nedezbătut la acea vreme, ea rămâne în literatura română ca o deschizătoare de drumuri. Temele abordate precum erotismul, lipsa statorniciei conjugale și pasiunea fulgerătoare a perioadei adolescentine erau de obicei ocolite de scriitori. Aceste teme au fost ulterior transfigurate în perioade ale maturității feminine scriitoricești. După cum observa Simona Sora referitor la începuturile literaturii feminine, în perioada interbelică, femeia care se dorea a fi scriitoare se străduia să fie pe cât posibil „masculin de feminină sau feminin de masculină” având conștiința faptului că „minte în ansamblul său trebuie să fie larg deschisă.”¹

Putem spune că Ioana Postelnicu a parcurs două stagii importante în formarea sa ca scriitoare: cel de început al faimoasei convorbiri telefonice cu E. Lovinescu, care a dus-o în strada Câmpineanu la cenaclul *Sburătorul* și care a reprezentat deschiderea drumului său spre literatură și cel ulterior, al modificărilor survenite în viața și în opera sa după data de 23 august 1944. Acest moment a fost unul al schimbărilor esențiale. Romanul începuse să se conformeze rigorilor cenzurii. Acum viața scriitoarei „s-a întors pe dos”² după cum afirma într-un interviu acordat poetului băcăuan Ovidiu Genaru.

Ioana Postelnicu mărturisea referitor la această perioadă că în ceea o privea nu consimțise în niciun fel și că avea sentimentul că nu avea nicio legătură cu ceea se impunea. Pentru ea, harul cu care fusese înzestrată, acela de a scrie, era cel care dicta. Constrângerile nu făceau decât să inhibe acest har. Pierzând autonomia scrisului, a încercat să evite acest tip de literatură condiționată pentru care esteticul nu semnifica absolut nimic. A început să scrie literatură pentru copii. În anul anterior, în 1943, primise *Premiul „Udriște*

---

¹ Simona Sora, *Sexul literaturii*, în Revista „Dilema veche”, București, anul III, nr. 112, 23 martie 2006, p.15.

² Interviul de Ovidiu Genaru pentru „România Literară”, *La 90 de ani, Ioana Postelnicu de vorbă cu Ovidiu Genaru*, nr. 9, 14 martie 2000.

https://www.memoria.ro/marturii/perioade_istorice/secolul_xx/la_90_de_ani,_ioana_postelnicu_de_vorba_cu_ovidiu_genaru/1057/, consultat la data de 4 aprilie 2020, ora 14.30.

Năsturel” al Academiei Române. Era o recunoaștere importantă și binemeritată pentru literatura feminină.

Într-un text cu caracter testamentar, după accidentul vascular cerebral suferit în ultima parte a vieții sale, scriitoarea își exprima dorința ca munca depusă și pasiunea pe care a avut-o pentru literatură să nu se piardă: „Mă gândesc la cărțile pe care le-am scris de-a lungul vremii, că vor dăinui prin existența lor în rafturile unor biblioteci. Cititorii care le vor răsfoi paginile, vor vibra la aflarea gândurilor mele înșirate pe filele lor. Existența mea nu va rămîne nereceptată în șirul anilor ce se vor scurge, atestând participarea la cultura neamului din care mă trag. Rîndurile pe care vi le trimit înseamnă o izbândă. Le-am alcătuit după îndelungi frământări mentale, nereușind să rostesc cursiv cuvintele și a le așterne în scris pe hîrtie, din pricina afaziei, ca rezultat al congestiei cerebrale prin care am trecut. Am dictat cuvînt cu cuvînt, cu imens efort, cele de mai sus și – datorită prezenței de prețioasă samariteancă a persoanei care a luat asupra ei îngrijirea mea – au fost scrise pe hîrtie. Este actul încheierii unei vieți de nouăzeci și doi de ani, pe care îi voi împlini la 18 Martie 2002. Vă rog să-l consemnați în «România literară» pentru a rămîne (sic!) ca un testament pentru eternitate.”³ Avînd conștiința că operele sale nu au fost îndeajuns apreciate, nevoia de a ști că trecerea anilor nu va șterge amintirea „propriei existențe”, adică a literaturii sale, o determina pe prozatoare să întocmească acest act testamentar menit să asigure perenitatea neamului său.

Proza Ioanei Postelnicu reprezintă o moștenire culturală importantă în sfera literaturii române. Este necesară așadar redescoperirea acestei scriitoare marginalizate. Naturalețea, simplitatea și eleganța scrisului său, elemente caracteristice începutului literaturii feminine autohtone sunt repere cu valoare perenă.

Obiectivele tezei

Obiectivul primordial al tezei este acela de a explora literatura Ioanei Postelnicu și de a repoziționa această scriitoare talentată pe raftul ce i se cuvine cu prisosință chiar dacă nu este vorba despre primul raft. Deși literatura sa este mai puțin cunoscută sau mai bine zis „marginalizată”, consider fără a exagera, că un asemenea talent literar merită revalorificat și nu pierdut în negura uitării.

---

³ Ioana Postelnicu, *Mărturisiri la o prezumtivă aniversare*, text consemnat pe http://www.memoria.ro/marturii/periode_istorice/perioda_interbelica/marturisiri_la_o_prezumtiva_aniversare/789/, consultat la data de 07.04.2020, ora 15: 47.

Unul dintre argumente ar fi acela că multe dintre cărțile Ioanei Postelnicu sunt mărturii vii ale unor realități socio-politice aparținând unor perioade distincte trăite de scriitoarea longevivă. Literatura feminină, deși ignorată de critică la începuturile sale, este importantă. Ea a constituit fondul literaturii feminine de succes de mai târziu. Este deci necesară, după cum propunea Bianca Burța-Cernat: „o abordare nediscriminatorie, netendențioasă, care să nu mai izoleze așa-numita «literatură feminină» în expeditivitate capitole-ghetou destinate exclusiv autoarelor – ca în *Istoria* lui G. Călinescu dar și în sintezele istoricilor de după el (Ov. S. Crohmălniceanu, I. Negoșescu sau Dumitru Micu), ci să le (re)integreze firesc pe autoare în funcție de formula adoptată, de *Weltanschauung*, de afinități literare etc. – într-un flux al istoriei (și al vieții literare) la care, de altminteri, au participat nu separat, ci alături de confracții lor scriitori.”⁴ Sunt de părere că o astfel de abordare aduce cu certitudine un câștig domeniului literar și de ce nu întregului nostru patrimoniu cultural. Într-o accepțiune mai largă, schimbarea mentalității patriarhale și recunoașterea capacității femeii de a fi autonomă ar fi fost de ajuns. Feministele nu negau nicidecum importanța vieții de familie, dar admiteau că în egală măsură și viața publică era importantă. Ieșirea din anonimat pe care expunerea publică o implica însemna în același timp, pentru femei, putere de decizie și deci de afirmare, de ieșire din umbra bărbatului și bineînțeles din starea de invizibilitate. Astfel stăteau lucrurile și în cazul Ioanei Postelnicu. Soțul pe atunci tinerei scriitoare, nu îi înțelegea preocuparea pentru literatură. Acest „neajuns” nu avea să rămână fără consecințe. Temele discutate în principalele sale romane evidențiază pregnant necesitatea unei „eliberări”.

Obiectivele specifice ale lucrării vizează sondarea unor aspecte importante legate de influențe, teme și autobiografie. În ceea ce privește primul aspect menționat, mi-am propus determinarea influenței pe care E. Lovinescu și cenacul *Sburătorul* au exercitat-o asupra literaturii Ioanei Postelnicu în contextul climatului patriarhal.

De asemenea, consider necesară o analiză a temelor abordate de scriitoare în romanele *Bogdana* și *Bezna* dar și în literatura sa realist-socialistă.

Pentru a descoperi sursa de inspirație a literaturii Ioanei Postelnicu, cercetarea elementelor autobiografice în raport cu ficțiunea este o condiție sine-qua-non. În acest sens, studiul propriu-zis presupune o cercetare directă

---

⁴ Bianca Burța-Cernat, *Fotografie de grup cu scriitoare uitate*, Editura „Cartea Românească”, București, 2011, p.7.

bazată pe mărturiile celor apropiați sau ale celor care au cunoscut-o personal pe scriitoare.

Fără a considera exhaustiv acest studiu, cu speranța îndeplinirii obiectivelor propuse, continuarea studierii operelor Ioanei Postelnicu nu este exclusă.

Organizarea tezei

Teza este structurată în șapte capitole. Primul capitol își propune să argumenteze însemnătatea cercetării operelor Ioanei Postelnicu în literatura română și necesitatea re poziționării acestei scriitoare pe raftul secund.

Cel de-al doilea capitol, *Aspecte biografice*, urmărește evoluția Eugeniei Banu, fetița timidă de șaisprezece ani originară din Poiana Sibiului la scriitoria ce avea să fie apreciată de criticul E. Lovinescu. Acesta o va „reinventa” ca *Ioana Postelnicu* și o va îndruma fără rezerve în cariera de scriitoare.

Aprecierea lui Lovinescu și a cenaclului *Sburătorul* a stat la baza începuturilor sale ca scriitoare. După 23 august 1943 scriitoria a traversat o perioadă de răscruce atât pe plan existențial cât și al creației.

Al treilea capitol intitulat *Teme și simboluri în romanul interbelic al Ioanei Postelnicu* prezintă analiza temelor și simbolurilor abordate în principalele romane *Bogdana și Bezna*. Urmând sugestiile mentorului său, Ioana Postelnicu tratează teme de o importanță universală.

În aceste romane se pot identifica teme precum cea a căutării identității, a eșecului, a fericirii, a corporalității, a copilăriei, a adulterului, a dorinței de a evada din realitatea ostilă, tema maladiilor și catastrofelor ce au zguduit puternic începutul secolului XX și desigur, tema morții. Pentru a transpune în imaginația cititorului autenticitatea temelor discutate, autoarea recurge la simboluri reprezentative.

Următorul capitol, *Evoluția scriitoriei. Influența ideologiei comuniste* este o analiză mai amplă a literaturii Ioanei Postelnicu sub auspiciul comunist, al proletcultismului și al realismului-socialist. Proza sa realist-socialistă incluzând romanul emancipării femeii, *Pădurea Poenari* dar și literatura pentru copii, *Orașul minunilor*, *Adolescenții*, *Șerfi*. *Șase povestiri adevărate pentru copii cuminți și mai puțin cuminți* amintesc atmosfera unei epoci de mare încărcătură emoțională. Romanul *Remember* mai apoi evidențiază prezența apreciată a scriitoriei în spațiul literaturii autohtone.

Remember este un roman de un lirism tulburător. Proză a maturității auctoriale, cartea este o mărturie a crizei identitare, un spațiu al amintirilor în care experiențele dureroase își încearcă vindecarea. În același timp, este și o etapă existențială a psihologiei feminine. Această etapă încheie intensele căutări și culminează cu regăsirea de sine.

Întreaga sa existență dar mai ales în momentele de grea încercare, scriitoarea s-a întors „*la origini*”. Își găsea un refugiu în propria descendență transilvăneană. Acolo se regăsea pe sine și pe toți ai săi. A simțit că este dator să ca neamul a cărui urmașă era să dăinuie. Astfel a luat naștere *Trilogia Vlașinilor*, saga neamului său de păstori transhumanți. Cel de-al cincilea capitol, *Romanul istoric*. *Trilogia Vlașinilor* este centrat întocmai pe această etapă semnificativă a parcursului scriitoarei, moment de cotitură și de afirmare/confirmare deplină a talentului său de scriitoare.

Capitolul următor, *Memorialistica* prezintă prin discursul frust ce caracterizează scrierile *Seva din adâncuri* și *Roată gândului, roată Pământului* importante aspecte ale vieții și creației Ioanei Postelnicu. Numeroasele călătorii i-au extins scriitoarei orizontul cultural. Chiar și cele întreprinse cu scopul îngrijirii sănătății au fost transpuse artistic în proza sa memorialistică.

O călătorie în trecut și viitor, *Roată gândului, roată Pământului* este dovada grăitoare a unei existențe plene.

Ultimul capitol, *Receptarea critică a operei Ioanei Postelnicu* prezintă modul în care critica literară a perceput de-a lungul timpului actul său artistic.

Operele sale, volumele din biblioteca personală donate Bibliotecii „Astra” din Sibiu cât și interviurile acordate sunt mărturia unei vieți trăite întru și pentru literatură.

Concluziile pun în lumină importanța de a păstra moștenirea culturală prețioasă pe care Ioana Postelnicu a lăsat-o prin literatura sa. Elementele de noutate în legătură cu tema lasă deschisă calea în vederea completării studiului de față prin perspectiva publicării ultimei sale cărți sau a transcrierii interviurilor înregistrate păstrate în arhiva Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău.